

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ ТА СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра тюркської філології

Курсова робота
з тюркської філології на тему:

СТРУКТУРНО - ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В ТУРЕЦЬКІЙ МОВІ

Студентки групи Птур 14-20
факультету східної та слов'янської філології
денної форми навчання
Освітньої програми:
Турецька мова і література та переклад,
друга східна мова, західноєвропейська мова
Спеціальності 035 Філологія
Спеціалізації 035.068 Східні мови та
літератури (переклад включно),
перша – турецька
Оберемок Анни Юрїївни

Науковий керівник:
доц. Ксьондзик Н. М.

_____
_____
Національна шкала _____
Кількість балів _____
Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В ТУРЕЦЬКІЙ МОВІ	6
1.1 Визначення понять терміна, термінознавства, термінології у мовознавстві...	6
1.2 Дослідження сільськогосподарської термінології вітчизняними й зарубіжними вченими	11
1.3 Історія розвитку сільськогосподарської термінології у турецькій мові.....	14
Висновки до Розділу 1	18
РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В ТУРЕЦЬКІЙ МОВІ	20
2.1 Структурні особливості турецької сільськогосподарської термінології.....	20
2.2 Функціональні особливості турецької сільськогосподарської термінології..	25
Висновки до Розділу 2	28
ВИСНОВКИ	29
ÖZET	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	32
ДОДАТКИ	35

ВСТУП

Вивчаючи словниковий склад сучасних мов, необхідно враховувати значний вплив, який чинить професійна термінологія на мову. Сільськогосподарська термінологія в турецькій мові має велике значення для всіх, хто працює в аграрному секторі або цікавиться ним. Лексика турків, пов'язана з сільським господарством, досить багата. Терміни, що використовуються в сільському господарстві від давньотюркської мови до наших днів, привертають увагу науковців.

Сучасний розвиток аграрного сектору та впровадження новітніх технологій у сільському господарстві ставлять перед лінгвістичними дослідниками завдання вивчення та аналізу структурно-функціональних особливостей термінології, яка використовується в цій галузі. Особливу увагу слід приділити термінам, які визначають ключові поняття та процеси у сфері сільськогосподарської діяльності.

Розвиток сільськогосподарських термінологічних одиниць досліджували вітчизняні та зарубіжні науковці, зокрема П. Ю. Гриценко, Р. Л. Сердега, В. С. Ващенко, Й. О. Дзендзелівський, М. В. Никончук, В. Ф. Горленко, Зія Гокальп, Бюлент Гюль, Салім Коджа, Ерен Хасан, Гюран Тевфік та ін.

Актуальність нашого дослідження визначається тим, що на сучасному етапі сільськогосподарська термінологія турецької мови досліджена недостатньою мірою. Аналіз термінів дозволяє виявити загальні тенденції поповнення турецької терміносистеми сільського господарства, оскільки воно є важливою галуззю для багатьох країн. Знання сільськогосподарської термінології в турецькій мові може допомогти покращити комунікацію та взаєморозуміння між фахівцями з різних країн та культур.

Метою роботи є виявлення структурних та функціональних особливостей сільськогосподарської термінології у турецькій мові.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких **завдань**:

- визначити теоретичні засади вивчення сільськогосподарської термінології;
- охарактеризувати поняття терміна, термінознавства, термінології;
- описати історію розвитку сільськогосподарської термінології турецької мови;
- розкрити структурні особливості турецької сільськогосподарської термінології;
- окреслити функціональні особливості турецької сільськогосподарської термінології.

Об'єктом дослідження є сільськогосподарські терміни турецької мови.

Предметом дослідження є структурні та функціональні особливості турецької сільськогосподарської термінології.

Матеріалом дослідження послуговувало 79 турецьких термінів, які містяться у словнику Турецького лінгвістичного товариства.

Для досягнення сформульованої мети й виконання поставлених завдань у роботі застосовано такі **методи**:

- критичного аналізу (для вивчення наукових праць);
- суцільної вибірки (для пошуку матеріалу дослідження);
- історичний (для вивчення формування сільськогосподарської термінології в турецькій мові);
- порівняльний (для зіставлення турецьких термінів та їх українських еквівалентів);
- описовий (для аналізу та систематизації турецьких термінологічних одиниць).

Наукова новизна роботи полягає у поглибленні знань про особливості формування турецької сільськогосподарської термінології. В даному дослідженні удосконалено систематичний опис турецьких термінологічних одиниць та здійснено лінгвістичний аналіз творення турецьких термінів сільського господарства.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання її положень і висновків під час вивчення особливостей турецької термінологічної системи сільського господарства. Матеріали нашого дослідження можуть бути використані у процесі подальшого укладання турецької сільськогосподарської термінології. Отримані результати дослідження можемо застосовувати в навчальному процесі, зокрема під час викладання таких дисциплін, як “Турецька мова”, “Практичний курс перекладу з турецької мови”, “Лексикологія турецької мови”, “Історія турецької мови”, “Усний двосторонній переклад з турецької мови”.

Дослідження складається зі вступу, двох розділів із висновками до кожного, загальних висновків, анотації іноземною мовою та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1.

ЗАГАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В ТУРЕЦЬКІЙ МОВІ

1.1 Визначення понять терміна, термінознавства, термінології у мовознавстві

Термінологія – це один з аспектів мови, який протягом останніх десятиліть активно розвивається. Так званий термінологічний вибух, який спостерігається майже в усіх мовах, тягне за собою запровадження великої кількості нових термінологічних одиниць. Особливо це помітно в мовах, що порівняно недавно підвищили свій статус, розширили сферу свого застосування та вимагають модернізації своєї лексики з метою пристосування до тієї чи іншої галузі (А. С. Д’яков, 2000).

Лексика кожної мови має стилістичні шари. Терміни становлять значну частку стилістично забарвленої лексики. “Термін — слово чи словосполучення, яке позначає поняття певної галузі науки, техніки тощо”. Відповідно “Термінологія – це сукупність термінів з певної галузі”(Ю. І. Ковалів, 2007, с.478).

О.В. Литвиненко висунув твердження про те, що термін може існувати лише як елемент терміносистеми. Поняття «терміносистема» являє собою сукупність термінів, які адекватно виражають систему понять теорії, яка стосується конкретної спеціальної сфери людських знань, або діяльності (О.В. Литвиненко, 2012, с. 230).

Ф.О. Нікітіна, аналізуючи термін в контексті лінгвістичної універсалістики, вважає, що терміном називається основна одиниця термінологічної системи й цим, власне, визначається його структура, а також специфічність характеристик, які відрізняють цю системну одиницю від усіх інших (Ф.О. Нікітіна, 1978, с.13).

Н. М. Раєвська пропонує таку дефініцію, ґрунтуючись на різноманітних визначеннях: “Термін – це слово чи словесний комплекс, котрі співвідносяться із поняттям певної галузі пізнання, вступаючи у системні відносини з іншими словами і словесними комплексами та утворюючи разом із ними в кожному окремому випадку замкнену систему, яка відрізняється високою інформативністю, однозначністю, точністю та експресивною нейтральністю” (Н. М. Раєвська, 1991, с. 21).

У Словнику граматичних термінів Ахмета Топалоглу термін характеризується як “слово, що використовується в спеціальних галузях, таких як наука, техніка, мистецтво, спорт, торгівля, яке зазвичай вживається для позначення одного поняття, об'єкта, події або ситуації” (Ahmet Topaloglu, 1989, с. 143).

В іншому турецькому лінгвістичному словнику термін визначається як “слово, що має особливе значення в певній предметній галузі і забезпечує прозорість та однозначність понять” (K. İmer, A. Kocaman, S. Özsoy, 2011, с. 240).

Турецька науковиця Уйсал зазначає, що термінологія є досить новою галуззю дослідження, хоча лінгвістичні словники включали терміни від самого початку. Вона пов'язує появу цієї галузі з розвитком спеціальних мов. (H. Uysal, 2015).

Озбай описує термінологію як інструмент для швидкого розуміння, що використовується переважно користувачами в певних галузях. Терміни з обмеженою сферою використання, до якої вони належать, мають особливе значення серед тих, хто їх застосовує, і завдяки цьому значенню вони прискорюють комунікацію (E. Özbay, 2006, с. 38).

На відміну від інших мовних одиниць, терміни не виникають в природному потоці мови. На основі проведених на сьогодні наукових досліджень та їхніх принципів можна зробити висновок, що для того, щоб сформувавши термін у

певній галузі, потрібно пройти етапи визначення, аналізу, створення та стандартизації (А. К. Şaş, 2020).

Якщо слова загальноживаної мови відомі та застосовуються широким загалом, то з термінами справа інакша. Терміни використовують ті, хто цікавиться певною галуззю науки, дослідники, експерти, тобто терміни мають більш обмежене коло користувачів, ніж слова загальноживаної мови (N. Girişen, 2020, с. 55).

На думку Т.Р. Кияка, не всі терміни утворюються на базі лексичних одиниць загальноживаної мови, але кількість цілком “вигаданих” термінів надзвичайно мала (Т.Р. Кияк, 1989, с. 6).

Системність, незалежність від контексту та однозначність – це основні характеристики терміна. До функцій терміна відносять номінативну, дефінітивну, комунікативну та прагматичну. Термін змінює своє значення лише тоді, коли вживається в незвичному жанрі (наприклад, у художньому творі), але в більшості випадків це не нове значення терміна, а нове вживання.

Термінознавство зародилося в 30-х роках, але не як самостійна наукова дисципліна, а як розділ лексикології проіснувало до 80-х років. З часом термінознавство вже виокремили як самостійну наукову галузь, пов'язану з лінгвістикою, але яка виходить за межі мовознавчих питань.

Зважаючи на те, що термінологія узвичаєна як назва системи термінів, вводимо у постійне вживання назву термінознавство. Це дає змогу уникнути зайвої полісемії. Отже, термінознавство — це наука, яка займається загальнотеоретичними питаннями терміна, термінології, номенклатури (Т.І. Панько, 1994, с. 111).

Сучасні дослідники в лінгвістиці розглядають поняття термінології та терміносистеми. Зокрема, С. Шевчук та І. Клименко вказують на те, що “термінологія” може визначатися як 1) галузь мовознавства, що вивчає терміни (в цьому контексті все частіше використовується термін «термінознавство»);

2) загальна сукупність термінів певної мови або певної наукової галузі. Наприклад, можемо говорити про англійську, польську, українську та інші термінології, а також про термінологію математичну, юридичну, хімічну, технічну тощо (С. В. Шевчук, І.В. Клименко, 2011, с. 513).

Терміносистеми характеризують як “галузеві термінології, тобто сукупність термінів, характерних для конкретних галузей”.

Коли йдеться про термінологію, мовознавці зазвичай розрізняють:

- а) науку про терміни (дедалі частіше вживають термін “термінознавство”);
- б) фахову лексику, що складається з усіх слів певної мови (наприклад, “термінологія української мови”);
- в) спеціальну лексику для конкретних наукових і технічних галузей (наприклад, “термінологія комп'ютерної техніки”, “лінгвістична термінологія”) (А. С. Д'яков, 2000, ст. 12).

За О. Селівановою “термінологія (від лат. *Terminus* - межа і гр. *Logos* - слово, учення) — система слів і сполук, що позначають коло понять спеціальної сфери спілкування у науці, виробництві, техніці, мистецтві тощо. Термінології, як семіотичній системі властиві певні ознаки: 1) прагнення до одно-однозначної відповідності, тобто моносемії, яке порушується у всіх терміносистемах, що спричинене різними аспектами дослідження 7 того самого поняття або невпорядкованістю термінологічного апарату певної течії, галузі чи теорії через їхню новизну; 2) прагнення до усунення синонімії шляхом конкретизації строгої дескрипції синонімічних пар чи дублетів; 3) відкритість і динамізм системи, що виявляється у процесах термінологізації, постійному поповненні системи новими термінами; 4) прозорість внутрішньої форми терміну, що полегшує його сприйняття і збереження у терміносистемі; 5) жорстка конвенційність, що дає змогу застосовувати терміни у певній обмеженій сфері спілкування, 6) стилістична нейтральність. Термінологія відображена в галузевих

термінологічних словниках, які є різновидом енциклопедичних словників і містять дефініції термінів” (О.О. Селіванова, 2006, с. 618).

Термінологія - це галузь науки, що включає поняття і терміни, які є еквівалентами понять у мові, та аналізує зв'язки між ними. Термінологія, яка пов'язана з багатьма дисциплінами, тісно пов'язана з фахівцями, що працюють у всіх мовах спеціального призначення та предметних галузях (Sager, 1990, с. 2).

Дослідниця української термінології Л. О. Симоненко вказує, що “...сукупність спеціальних найменувань різних галузей науки, техніки та мистецтва, які вживаються у сфері професійного спілкування та втілюють результати теоретико-пізнавальної діяльності людини, становлять термінологію” (Л. О. Симоненко, 2001, с. 3).

Олена Янковець стверджує, що “становлення й розвиток термінологічної лексики, семантична структура термінів перебувають у центрі уваги лінгвістів та фахівців інших суміжних галузей. Кожна наука прагне максимально впорядкувати термінологію, якою вона користується, і, встановивши співвідносність між словом і термінованим поняттям, досягти максимальної точності й лаконічності кожного терміна” (О.В. Янковець, 2016).

Термінологічна лексика будь-якої професійної галузі знань, що є назвами різноманітних наукових понять, утворює складну систему найменувань, де специфіка терміна як особливого різновиду слова помітно відрізняється від загальноживаної лексики. Мова професійного спілкування вимагає найвагомішого критерію – однозначності тлумачення ключових понять, зафіксованих у термінах, оскільки неточне вживання того чи іншого слова може мати небажані наслідки (Л. Г. Погиба, 2011, с. 261).

Представники львівської (А. Д'яков, Т. Панько та ін.) та харківської термінологічних шкіл (В. Дубічинський, Л. Васенко та ін.) вказують на те, що коли лексика розширила значення термінів, тоді вона вийшла за межі терміносистеми і функціонує в загальнолітературній мові.

Інтеграція та взаємодія різних наук вимагає посиленої уваги науковців до питань термінознавства та дослідження функціонування термінологічних структур у різних сферах людської діяльності. Проблеми становлення, семантики та тенденції розвитку термінологічних одиниць, фахової лексики вивчали вітчизняні та зарубіжні дослідники, зокрема, Т. Кияк, В. Даниленко, К. Кусько, А. Крижанівська та ін. (Т. П. Бесараб, 2013, с. 157).

Дослідженням проблем перекладу та аналізу фахової сільськогосподарської та науково-технічної термінології займалися вітчизняні вчені та дослідники: С. Кондратюк, Н. Колесник, Л. Помігуєва та ін.

Наукові праці, у яких досліджують теоретичні питання термінології та різні галузеві терміносистеми представили А.А. Бурячок, В.В. Грещук, І.М. Кочан, Т.І. Панько, Л.О. Симоненко, Н.С. Родзевич. Питання про складні терміни порушено в працях М.П. Богуцької, Л.С. Гончаренко, В. С. Марченка. Словотворчі процеси в іменниковій термінології східнослов'янських мов розглядали А.А. Бурячок, Н.С. Родзевич (Бурячок А.А. Назви спорідненості і свояцтва в українській мові. – К.: Вид-во АНУРСР, 1961, 13). Склад і структуру термінологічної лексики української мови аналізували В.В. Грещук, Т.І. Панько, Л.О. Симоненко (Т.І. Панько, 1984., с. 11).

Отже, термін, термінознавство та термінологія взаємопов'язані поняття, які сприяють точному та чіткому спілкуванню в спеціалізованих галузях, допомагаючи забезпечити однозначність та зрозумілість мови у відповідному контексті.

1.2 Дослідження сільськогосподарської термінології вітчизняними і зарубіжними вченими

Сільське господарство як система міжнародних аграрних відносин і комунікацій, як транснаціональне за своєю природою явище продовжує стрімко розширюватися і зміцнювати свої позиції. Вивчення термінології сільського

господарства як форми комунікації та агропростору потребує глибоких і багатогранних досліджень.

Сільськогосподарська термінологія - це система спеціалізованих термінів та термінологічних понять, які використовуються для опису процесів, методів, технологій, продуктів, техніки та інших аспектів, пов'язаних із сільським господарством. Ця термінологія включає в себе широкий спектр термінів, що охоплюють різні галузі сільськогосподарської діяльності, такі як рослинництво, тваринництво, агротехніка, агроекологія, агрохімія, агроінженерія тощо.

Діалектолог П. Ю. Гриценко зауважує, що “у землеробській лексиці виділяються об'єднання лексем на позначення: а) знарядь для обробки землі та їх частин; б) процесів обробки землі та догляду і збереження врожаю та оцінки урожайності; окрему лексико-семантичну групу утворюють локативи” (Гриценко 1984, с. 45).

Сільськогосподарські ботанічні номени — це дуже давня група слів. Її коріння сягає глибокої давнини — часів індоєвропейської та праслов'янської етнічної й мовної єдностей. Назви традиційних сільськогосподарських рослин — досить стійке об'єднання слів, оскільки вони майже не виявляють тенденцій до зникання. Замін у цій лексичній групі, як правило, не буває, хоч вона і дуже стара. Назви культурних рослин позначають звичні й істотні для життя реалії. Тому ці найменування становлять багате і досить надійне джерело для деяких культурно-історичних, етнографічних висновків, що виходить за межі суто лінгвістичних завдань (Р.Л. Сердега, 2012, с. 16).

Найменування сортів культурних рослин, як відзначає В.С. Ващенко, «відображають велику різноманітність у характерних деталях основних городніх культур та ті тонкощі, які так вдало й влучно відбило в своїх засобах живе народне мовлення» (В.С. Ващенко 1968, с. 50).

На думку Р.Л. Сердеги “не менш цікавим об’єктом дослідження є лексика на позначення дій і процесів, пов’язаних з обробітком землі, доглядом, збиранням та збереженням урожаю. Людина від початку існування змушена була дбати про своє харчування, і тому назви дій, пов’язаних зі здобуванням харчів, також досить давні. Рільництво, зокрема підсічно-вогняне господарство, як і полювання, рибальство, є одним із найдавніших видів практичної діяльності людства” (Р.Л. Сердега, 2012, с. 17).

Серед тих, хто приділяв увагу вивченню назв, пов’язаних із трудовими процесами, можна назвати П. Ю. Гриценка, Й. О. Дзендзелівського, М. В. Никончука, О. О. Терновську (Р.Л. Сердега, 2012, с. 17).

В.Ф. Горленко зазначає, що “землеробська техніка займає дещо особливе місце серед інших ділянок матеріальної культури як один з елементів продуктивних сил, розвиток яких веде до перебудови всього суспільного ладу. Засоби праці не тільки мірило розвитку людської робочої сили, але й показник тих суспільних відносин, при яких відбувається праця”, — слушно зауважують автори історико-етнографічної монографії “Народна землеробська техніка українців” (В.Ф. Горленко, 1971, с. 3).

Р.Л. Сердега стверджує, що “до лексико-тематичної групи назв сільськогосподарських знарядь входять і деякі “транспортні” лексеми, тому що обробіток землі був однаково неможливий як без доброї волової чи кінської запряжки, так і без плуга. Крім того, роботи, пов’язані зі збиранням урожаю, часто потребують транспортних засобів” (Р.Л. Сердега, 2012, с. 18).

Лексикографічні дослідження в сільському господарстві мають велике значення для створення і удосконалення словників та глосаріїв, які містять спеціалізовану термінологію цієї галузі. Ці дослідження орієнтовані на систематичний аналіз та класифікацію термінів, що використовуються у сільському господарстві, з метою стандартизації термінологічного апарату та

полегшення спілкування між фахівцями та широким загалом користувачів, включаючи сільських жителів та аграріїв.

Турецькі сільськогосподарські терміни також були виявлені при вивченні документів і артефактів з буддистських і маніхейських спільнот, які містять інформацію про турецьке сільське господарство. Особливо важливі написані на цю тему статті Петер Зіме (Gül Bülent, 2004, с. 4).

Деякі сільськогосподарські терміни в буддійських і маніхейських природничих працях також досліджував Волкер Робацкі. У своїй праці він проаналізував терміни *böz* (тканина), *buğday* (пшениця), *buçak* (вика сочевична), *käröz* (бавовна), *künçit* (кунжут), *qayun* (блаженний, священний), *qanpu* (тканина), *songun* (здібність) (Gül Bülent, 2004, с. 5).

З лінгвістичної точки зору, дослідження термінів сільського господарства є доволі новим явищем. Сільськогосподарську номенклатуру в українському мовознавстві розглянуто недостатньо, хоча її досліджували такі вчені, як З. М. Бичко, В. С. Ващенко, П. Ю. Гриценко, Й. О. Дзєндзелівський, Я. В. Закревська, Н. М. Захлюпана, М. В. Никончук, В. Ф. Горленко та ін. Серед турецьких вчених це письменник Зія Гокальп, вчені Гюль Бюлент, Салім Коджа, Ерен Хасан, Гюран Тевфік та ін. Враховуючи широку розгалуженість тюркського світу та діалекти тюркської мови, робота над сільськогосподарською термінологією ще попереду.

1.3 Історія розвитку сільськогосподарської термінології у турецькій мові

Відомо, що людство займається рослинництвом і тваринництвом вже близько 10 000 років. Протягом цього часу люди постійно розробляли нові технології, оцінювали їх результати та ділилися набутим досвідом з іншими членами суспільства. Хоча цей обмін здійснювався за допомогою усного спілкування та практичних методів демонстрації, він набув більш постійної структури з винайденням писемності. Існують документи 3000-річної давнини

про сільськогосподарські практики в Стародавньому Єгипті, Месопотамії та Китаї (Trager, 1996).

Турки, які певний час вели кочовий спосіб життя, влітку мігрували у високогір'я, а взимку – на зимові стійбища, щоб випасати своїх тварин. Через такий спосіб життя турків, тваринництво розглядалося як основне джерело існування. Хоча тваринництво було важливим засобом існування в історії турків, але не єдиним. В результаті археологічних розкопок і досліджень, проведених на Алтаї і в Туркестані, було встановлено, що турки з давніх часів займалися землеробством разом з тваринництвом. З цієї причини кількість досліджень на цю тему з часом зростає (Кауа, 2022).

Зі збільшенням кількості досліджень, присвячених сільському господарству і тваринництву, лексика, пов'язана з цими сферами діяльності, була внесена в ланцюг лінгвістичних досліджень, оскільки все, що існує в природі або визнається суспільством як явище, має відповідник у мові.

У житті турків важливе місце займають вівчарство і скотарство, які розвинулися завдяки кліматичним умовам степової місцевості - високим рівнинам і плато, сприятливим для випасу тварин. Турки виготовляли одяг зі шкіри та вовни тварин, використовували їхнє м'ясо, молоко та їжу, приготовану з них. Давня турецька економіка значною мірою базувалася на тваринництві. Турки продавали худобу та продукти тваринного походження, купували зерно та одяг. Більшість турків жили за рахунок своїх отар. Це стада овець, кіз, коней, верблюдів, волів. Стадо овець називалися “*ağayıl/ağıl*”, стада коней – “*ilgi/ilki/yilki*”, стада верблюдів – “*kaytaban*”, стада волів і корів – “*nahir, siğır*” (Ziya Gökalp, 1976).

Тварини відігравали настільки важливу роль у турецькій культурі, що турки навіть склали свої календарі з іменами тварин, а також регулювали і

визначали час, беручи до уваги характеристики тварин (Е. В. Han, M. Ergin, 1996, с. 48).

Про взаємодію перших турків із сільським господарством ми дізнаємося із записів їхніх тогочасних сусідів. Основними джерелами цих відомостей є китайські, візантійські та пізні західні джерела – найважливішим з яких є подорожній щоденник відомого італійського мандрівника Марко Поло. Арабські та перські, а також частково турецькі джерела, найбільш відомим з яких є мандрівний нотатник Ібн Фазлана (Gül Bülent, 2004, с. 63).

Природно-кліматичні умови Центральної Азії не були сприятливими для землеробства і тваринництва. Тим не менш, для турків, які займалися тваринництвом, землеробство було так само важливим, як і розведення худоби. Тому що в давньотурецькому суспільстві існував певний прошарк фермерів (землеробів), відомих як “*tarıgçı/tarıdacı*”. Наприклад, огузи і карлуки водночас займалися як землеробством, так і тваринництвом. Одне з найдавніших слів турецької мови – “*tarla*” (поле), а інше – “*ekin*” (посів). Найдавніша форма слова “поле” – “*tarıglag*”. *Tarıglag* означає місце, де сіють просо чи кукурудзу (Salim Koca, 2002, с. 26).

Зія Гьокальп надав деяку інформацію з цього приводу в кількох частинах своєї праці “*Türk Medeniyeti Tarihi*” (Історія турецької цивілізації) (Стамбул, 1926). Наприклад, у п'ятій книзі його праці під назвою “Турецька економіка до ісламу”, розповідаючи про стародавніх тюрків, він зазначає: “Хоча давні тюрки були кочівниками, кожен з них також володів шматком землі. Турки здавна сіяли пшеницю (*buğday*), ячмінь (*arpa*), рис (*pirinç*), просо (*dari*), кукурудзу (*misir*). Вирощували саджанці виноградної лози (*asma*), яблуні (*elma*) та шовковиці (*dut*). Вони викопали багато каналів для зрошення землі. Стародавні турки відчували потребу в землеробстві. Адже їм потрібна була пшениця, щоб випікати хліб, ячмінь і кукурудза, щоб годувати своїх тварин, і просо, щоб робити напій, який називається тарасун, додаючи його до кисмету” (Eren Hasan, 1979, с. 3).

У книзі Махмуда Кашгарлі, окрім слова *tarıgçı*, яке використовується для позначення фермерів, з'являється також слово *tarıdaçı*, що означає землероб. Слово “*ekinci*”, яке здебільшого вживається в західнотурецькій мові, також використовується в значенні “землероб” (Ögel Bahaeddin, 1978, с. 2).

Окрім *tarıgçı* та *ekinci*, в гьоктюрських, уйгурських та караханідських текстах з'являються такі слова, як *bağçı* (виноградар), *borlukçı* (садівник), *yemişlikçi* (той, що вирощує фрукти і плоди), *kudugçı* (копач колодязів), *ögen kesgüçi* (будівельник водогонів), *suvçı* (зрошувальник) (Şen Serkan, 2007, с. 63).

Селяни Османської доби здебільшого використовували примітивні знаряддя праці, такі як дерев'яні плуги (*saban*), ручні серпи (*el orağı*), коси (*tırpan*), мотики (*çapa*), граблі (*tırmık*) та рала (*sürgü*). Для оранки найчастіше використовували *kara saban* (чорний первісний плуг) (Güran Tevfik, 1998, с. 85).

Під час панування Османської імперії розвиток сільського господарства та управління землею були важливими аспектами її державного устрою. У цей період відбувалося активне утворення нових термінів, які відображали особливості аграрного сектору та систем управління землею. Зокрема, значну роль у формуванні термінології сільського господарства відіграв вплив арабської та перської мов.

Як і в усіх доіндустріальних суспільствах, основою економіки Османської імперії було сільське господарство, що являло собою всю землеробську діяльність. Продукти, отримані з землі, а отже, від аграрної сфери, не лише відігравали важливу роль у забезпеченні життєдіяльності народу, а й брали активну участь у постачанні продовольства для держави та армії. З іншого боку, доходи і видатки держави також ґрунтувалися на надходженнях від сільськогосподарського виробництва (Öztürk Murat, 1999).

Держава Мустафи Кемалю Ататюрка, заснована в 1923 році після припинення існування Османської імперії, переживала період істотних змін у

турецькому суспільстві та культурі. Однією з важливих реформ була реформа турецької мови, спрямована на створення сучасної турецької лексики та відкидання впливу арабських та перських елементів.

У межах цієї реформи були проведені значні лексичні зміни, які також охопили термінологію сільського господарства. Багато термінів, які мали арабське або перське походження, були замінені новими термінами, які були створені на основі турецьких слів або штучно вигадані. Цей процес мав на меті спростити та модернізувати мову, зробити її більш доступною для широких мас турецького населення та зміцнити національну ідентичність.

Тож, турки, які мають сільськогосподарські традиції, що сягають глибокої давнини, мають широкий перелік слів, що використовуються в сільськогосподарській термінології. Ми зустрічаємо таку лексику в кожному періоді розвитку турецької мови. Дуже важливо збільшити кількість досліджень, що проводяться в цьому напрямі, щоб зберегти турецьку сільськогосподарську культуру.

Висновки до Розділу 1

Ми дослідили розвиток понять “термін”, “термінознавство”, “термінологія” в мовознавстві, які були розглянуті багатьма науковцями.

Ми розглянули термін, термінознавство та термінологію як ключові поняття у мовознавстві, які спрямовані на розуміння, систематизацію та використання термінів у конкретній галузі знань. Вони є не лише інструментами для точного вираження думок та ідей, але й важливими аспектами комунікації в спеціалізованих галузях.

Ми визначили, що такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як З. М. Бичко, В. С. Ващенко, П. Ю. Гриценко, Й. О. Дзендзелівський, Я. В. Закревська, Н. М. Захлюпана, М. В. Никончук, В. Ф. Горленко, Зія Гокальп, Гюль Бюлент, Салім Коджа, Ерен Хасан, Гюран Тевфік та ін. досліджували тему

сільськогосподарської термінології. Окрім того, нами була описана історія розвитку сільськогосподарської термінології у турецькій мові протягом історичних періодів.

Отже, спираючись на дослідження науковців можна зробити висновок, що терміни є спеціалізованими словами і використовуються лише в певних галузях, таких як наука, спорт, мистецтво та техніка. Терміни важливі для розвитку культури і цивілізації, оскільки вони дозволяють точно виражати поняття в різних галузях. Вони відрізняються від звичайних слів тим, що їхні значення фіксовані і не змінюються в залежності від контексту вживання. Хоча багато термінів належать до конкретної галузі, деякі з них можуть використовуватися в різних сферах одночасно.

РОЗДІЛ 2.

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В ТУРЕЦЬКІЙ МОВІ

2.1 Структурні особливості турецької сільськогосподарської термінології

Термінологія – це не хаотична множина слів, а організована на логічному й мовному рівні система спеціальних назв (А.С. Д'яков, Т.Р. Кияк, З.Б. Куделько, 2000, с. 11).

Ми вважаємо за потрібне проаналізувати структуру термінології у галузі, яку досліджуємо. Під поняттям “структура” в науці розуміють взаємозв'язок складових частин цілого, або будову (І. К. Білодід, 1980).

Усі термінологічні одиниці можна розділити на два типи – однокомпонентні та багатокомпонентні. *Однокомпонентні* терміни складаються лише з однієї лексичної одиниці. *Багатокомпонентні* терміни, навпаки, включають в себе кілька лексичних одиниць (А.С. Д'яков, Т.Р. Кияк, З.Б. Куделько, 2000).

Однокомпонентні терміни, як-от *arpa – ячмінь, buğday – пшениця, tahıl – зерно, nohut – нут, baskı – прес*, нерозкладні за своєю структурою, вони мають лише одну основу. За семантичними показниками такі терміни, як правило, є варіантами слів загальнолітературної мови, тому сфера їх використання не обмежується лише аграрною сферою. Однокомпонентні термінологічні одиниці (або терміни-слова) служать для позначення базових понять (В.Г. Згурська, 2010).

Серед однокомпонентних термінів ми можемо виділити такі підвиди:

- **прості терміни** - слова, які складаються з одного слова, проте при цьому не мають у своєму складі додаткових афіксів. Наприклад, *ambar – склад, orak – серп, çeşit – різновид, hektar – гектар, hasat – урожай, anız – стерня*. Варто зазначити, що деякі з цих слів можуть застосовуватися у повсякденній мові, маючи зовсім інше значення. До прикладу, слово *çizgi*, яке в повсякденному мовленні інтерпретуємо українською мовою як «лінія – геометричний об'єкт», проте якщо таке слово трапиться у певному аграрному документі, то воно буде

передавати значення «різновид знаряддя, схожого на борону, що використовується для збирання колосків скошених культур»;

- **віддієслівні іменники** – терміни, які створюються шляхом усіченого інфінітива та позначають певний процес. Наприклад, *aşılama* – вакцинація, *çimlenme* – проростання насіння, *tozlanma* – запилення, *sulama* – зрошення, *gübreleme* – удобрення, *yetiştirme* – вирощування, *ambalajlama* – пакування, *komposlama* – компостування;

- **терміни, утворені шляхом афіксації**

Афіксальний спосіб словотвору – це утворення нових слів за допомогою приєднання афіксу до кореня слова. Афікс – закінчення, яке додається до кореня (основи) слова з метою творення нового слова (словотворчий афікс) або творення нової граматичної форми (словозмінний, або граматичний афікс). Афікс є основний будівельним елементом турецької, як й усіх інших аглютинативних мов. Афікс завжди має лише одне значення (на відміну, наприклад, від українських суфіксів). Афіксація, тобто додавання афікса до слова – основний спосіб словотвору й словозміни в турецькій мові (С.В. Сорокін, 2018, с. 9).

Нижче наведемо приклади сільськогосподарських термінів, утворених за допомогою афіксації:

- *kızılçık* (журавлина) – утворений від прикметника “*kızıl*” (червоний) та афікса “-*çık*”;
- *çiftçi* (фермер) – утворений від іменника “*çift*” (пара, тобто худоби) та афікса “-*çi*”;
- *başkalaşım* (метаморфоз) – утворений від займенника “*başka*” (інший) та афіксів “-*laş*” та “-*ım*”;
- *ekinci* (сіяч, землероб) – утворений від іменника “*ekin*” (посів) та афікса “-*ci*”;
- *hayvancılık* (тваринництво) – утворений від іменника “*hayvan*” (тварина) та афіксів “-*ci*” та “-*lık*”;
- *seracılık* (тепличне вирощування) – утворений від іменника “*sera*” (теплиця) та афіксів “-*ci*” та “-*lık*”;

- **аббревіатури**

- *BGD (Bitki Gelişim Düzenleyicisi)* – регулятор росту рослин;
- *OTP (Ortak Tarım Politikası)* – Спільна аграрна політика;
- *GSYİH (Gayri Safi Yurt İçi Hasıla)* – Валовий внутрішній продукт;
- *KHGB (Köy Hizmetleri Bölge Müdürlüğü)* – Регіональне управління сільського господарства;
- *TKB (Tarım ve Köyişleri Bakanlığı)* – Міністерство сільського господарства і сільських справ.

Отже, ми дослідили 26 однокомпонентних сільськогосподарських термінів і можемо зробити висновок, що найбільш продуктивними з нашої вибірки є спосіб творення слів за допомогою віддієслівних іменників та метод афіксації.

У турецькій терміносистемі більш представлені **багатокомпонентні** терміни, до яких належать термінологічні одиниці, які формуються за допомогою поєднання кількох лексем у словосполучення. Саме тому вони також мають іншу назву – *терміни-словосполучення*. Компоненти таких словосполучень перебувають в атрибутивному зв'язку, тобто залежне слово характеризує головне і виконує функцію розширення чи конкретизування основного значення. Серед багатокомпонентних термінів ми можемо виокремити такі типи:

1. *Двокомпонентні* термінологічні словосполучення, тобто терміни, до складу яких входить два повнозначних слова становлять переважну більшість аналітичних термінів. Висока продуктивність бінарних словосполучень зумовлена переважно необхідністю вираження в межах однієї лексичної одиниці відразу декількох суттєвих ознак певного спеціального поняття. Такі утворення не тільки надзвичайно актуальні, а й оптимальні, адже за їх допомогою досягається номінація з необхідною кількістю релевантних ознак (В. В. Синьо, 2008).

Двокомпонентні терміни можуть творитися за допомогою кількох способів:

- **Ізафет** – це словосполучення типу "іменник + іменник", тобто словосполучення, що складається з двох іменників, перший з яких є означенням до другого. Ізафет має складатися мінімум із двох іменників, при цьому таких іменників може бути й більше – таке словосполучення має назву ізафетний ланцюг (*zincirleme ad tamlaması*). Ізафет є основою і найголовнішим явищем в усій граматичній системі турецької мови. У турецькій мові є два типи ізафету: присвійний (двоафіксний) ізафет і відносний (одноафіксний) ізафет (С.В. Сорокін, 2018).

Нижче ми наводимо приклади ізафетних утворень сільськогосподарської термінології:

- *yüzey gerilimi* (поверхневий натяг) – утворений шляхом поєднання слів *yüzey* (поверхня) та *gerilim* (напруга);
- *saman evi* (солом'яний будинок) – утворений шляхом поєднання слів *saman* (солома) та *ev* (будинок);
- *yuvarlak taşı* (кам'яний каток) – утворений шляхом поєднання слів *yuvarlak* (круглий) та *taş* (камінь);
- *kalite kontrol* (контроль якості) – утворений шляхом поєднання слів *kalite* (якість) та *kontrol* (контроль);
- *etki spektrumu* (спектр впливу) – утворений шляхом поєднання слів *etki* (вплив) та *spektrum* (спектр);
- *gelişme eşiği* (поріг розвитку) – утворений шляхом поєднання слів *gelişme* (розвиток) та *eşik* (поріг);
- *damla sulama* (крапельний полив) – утворений шляхом поєднання слів *damla* (крапля) та *sulama* (полив);
- *mücadele yöntemi* (метод боротьби) – утворений шляхом поєднання слів *mücadele* (боротьба) та *yöntem* (метод);

- **Основоскладання** – терміни, утворені цим шляхом, поєднують дві або більше основ слів для утворення складного слова. Наприклад:

- *ekosistem* (екосистема) – утворений шляхом поєднання слів *eko-* (еко-) та *sistem* (система);

- *günebakan* (соняшник) – утворений шляхом поєднання слів *gün* (день) та *bakan* (той, що дивиться);
- *biopreparat* (біопрепарат) – утворений шляхом поєднання слів *bio-* (біо-) та *preparat* (препарат);
- *suvarıcı* (обприскувач) – утворений шляхом поєднання слів *su* (вода) та *verici* (передавач);
- *karişabilirlik* (змішування) – утворений шляхом поєднання слів *karişım* (суміш) та *bilirlik* (здатність);
- *monokültür* (монокультура) – утворений шляхом поєднання слів *mono-* (одно) та *kültür* (культура);
- *biyosentez* (біосинтез) – утворений шляхом поєднання слів *bio-* (біо) та *sentez* (синтез);

• **“прикметник + іменник”** – словосполучення, утворені поєднанням прикметника та іменника, зазвичай такі словосполучення є сталими та у своєму складі не мають неозначеного артикля “bir”. Наприклад:

- *faydalı böcek* (корисна комаха)– утворений шляхом поєднання слів *faydalı* (корисний) та *böcek* (комаха);
- *etkili madde* (діюча речовина) – утворений шляхом поєднання слів *etkili* (ефективний) та *madde* (матеріал);
- *doğal denge* (природний баланс) – утворений шляхом поєднання слів *doğal* (природний) та *denge* (рівновага).

2. *Трикомпонентні* термінологічні сполучення – позначають більш складні поняття та мають низку істотних диференційних ознак (К.О. Телешун, 2016). Вони утворюються за рахунок ще одного головного або залежного члена словосполучення. Наприклад:

- *katyon değişim kapasitesi* (катіонообмінна здатність) – утворений шляхом поєднання слів *katyon* (катіон), *değişim* (зміна), *kapasite* (здатність);

- *makro besin elementleri* (макропоживні елементи) – утворений шляхом поєднання слів *makro-* (макро-), *besin* (харчування), *element* (елемент);
- *ekonomik zarar seviyesi* (обсяг економічних збитків) – утворений шляхом поєднання слів *ekonomik* (економічний), *zarar* (школа), *seviye* (рівень);
- *geniş spektrumlu pestisit* (пестицид широкого спектру дії) – утворений шляхом поєднання слів *geniş* (широкий), *spektrum* (спектр), *pestisit* (пестицид).

Ми проаналізували 22 багатокomпонентних сільськогосподарських терміна та можемо дійти висновку, що слова, утворені за допомогою ізафету, доволі часто зустрічаються в турецькій аграрній термінології. Найбільш поширений для творення термінів безафіксний ізафет. Метод основокладання не є продуктивним. Частіше трапляються словосполучення, які мають спосіб творення “прикметник + іменник”. Трикомпонентні термінологічні одиниці застосовуються не часто.

Тож, у процесі аналізу було виявлено дві структурні класифікації (однокомпонентні та багатокomпонентні) та способи термінотворення турецької сільськогосподарської термінології (віддієслівні іменники, афіксація, аббревіація, основокладання, ізафетні утворення, “прикметник + іменник”) й шляхом статистичних даних за нашою вибіркою з’ясували, що серед аграрних термінів переважають терміни-словосполучення, зокрема двокомпонентні, які творяться шляхом ізафету (див. Додаток А).

2.2 Функціональні особливості турецької сільськогосподарської термінології

Олена Селіванова зазначає, що “під функцією мовних одиниць розуміють головне поняття функціональної лінгвістики, що розглядається переважно як призначення певної мовної одиниці для передачі якогось елементарного змісту. Предметом функціональної лінгвістики є функції мови. Дослідники виокремлюють кілька аспектів визначення функції. Налічують два аспекти

функції, потенційний і цільовий. Функцію ототожнюють із значенням одиниці, однак це значно ускладнює кваліфікацію їхніх відмінностей. Вчені стверджують, що один з аргументів проти ототожнення семантики й функції те, що функція стосується різних комунікативних сфер мови, на відміну від значення” (О.О. Селіванова, 2006).

Проблема визначення функції терміна залишається актуальною. Багато науковців аналізують терміни на основі їхньої специфіки, відсутності синонімії та вираження лише іменниками. Більшість фахівців у термінологічній сфері визначають дві основні функції термінів: номінативну та дефінітивну.

Функціоналізм – це наукова методологія, що передбачає сприйняття об'єкта в його взаємодії із середовищем як діяльності, функціонування системи. У лінгвістиці забезпечують дослідження мови як діяльнісного, цілеспрямованого живого організму, представленого численними мовленнєвими продуктами у відповідних актах комунікації. Дослідницькими принципами функціоналізму вважаються діяльність, яка полягає у погляді на мову як джерело, продукт і посередник діяльності її носіїв й етносу в цілому (О.О. Селіванова, 2006).

Функція терміна – це роль, яку відіграє термін як засіб позначення загального спеціального поняття. Проаналізуємо основні функції термінів:

1) репрезентативна, або номінативна функція – за допомогою неї терміни називають загальні поняття, категорії, властивості понять і операції у різноманітних конкретних сферах діяльності людини (наука, техніка, спорт, лінгвістика тощо).

Кожна з таких галузей має свою термінологію. Загалом термінологічну лексику поділяють на суспільно-політичну, науково-технічну, природничу, адміністративно-ділову, гуманітарну. Обрана нами тема – сільськогосподарська термінологія – належить до природничого класу лексики.

Тож, ми можемо виділити такі лексико-семантичні групи сільськогосподарської термінології (Р.Л. Сердега, 2012):

- найменування сільськогосподарських культур: *mercimek* – сочевиця, *haşhaş* – мак, *fistik* – фісташка, *kayısı* – абрикоса, *zeytin* – оливка, *kestane* – каштан;
- найменування сортів городніх рослин: *aksısam* – вид білої крупнозернистої пшениці, *at dişi mısır* – різновид кукурудзи “кінський зуб”, *şebin* – сорт волоського горіха;
- назви хвороб та шкідників сільськогосподарських культур: *siyah nokta* – чорна плямистість, *yaprak yanıklığı* – фітофтороз листя, *kök çürüklüğü* – коренева гниль;
- найменування часу для сільськогосподарських робіт: *çitirik* – час садіння культур на зиму, *horalay tavi* – час садіння кукурудзи, *yoluk* – час збору врожаю, *öğrek* – час посіву насіння;
- назви сільськогосподарських робіт і процесів: *harman dövme* – молотьба; *esme* – очищати зерно, видуваючи його; *verleme* – прополювати ґрунт;
- найменування виконавців процесів: *destimenci* – охоронець врожаю, *tepirci* – той, хто очищає зерно; *yarıcı* – партнер, який обробляє поле і отримує половину врожаю;
- назви сільськогосподарських знарядь та техніки: *anadut* – вила, *turmik* – граблі, *elek* – сито, *mibzer* – сівалка, *biçerdöver* – комбайн, *sepet* – кошик;
- найменування господарських приміщень: *bodrum* – підвал, погріб; *ambar* – склад, комора; *ahır* – конюшня;

2) сигніфікативна функція полягає у здатності виражати відмінні риси або знакові дії;

3) комунікативна функція характеризує термін як засіб передачі значущої стилістичної інформації реципієнту при встановленні зворотного зв'язку;

4) прагматична функція тісно пов'язана з комунікативною функцією термінів;

5) пізнавальна функція визначає термін як підсумок тривалого процесу пізнання сутності предмета чи явища об'єктивної дійсності.

Отже, ми проаналізували основні функції терміна і більш детально дослідили його номінативну функцію, розглянули лексико-семантичні групи сільськогосподарської термінології у турецькій мові і навели приклади 31-ої термінологічної одиниці, які щоденно функціонують у професіях аграрного сектору, або ж застосовуються у повсякденному житті.

Висновки до Розділу 2

У цьому розділі ми детально дослідили структуру та функціональність термінів сільського господарства турецької мови.

Під час визначення структурних особливостей сільськогосподарських термінів у турецькій мові ми розглянули загальний поділ термінологічних одиниць на однокомпонентні та багатокомпонентні. Серед однокомпонентних термінів ми виділили 4 підвиди, а саме: прості терміни, віддієслівні іменники, терміни, утворені шляхом афіксації та аббревіатури. Ми охарактеризували способи творення багатокомпонентних термінів, які в свою чергу поділяються на двокомпонентні та трикомпонентні. Двокомпонентні терміни творяться за допомогою ізафетного способу, основокладання та поєднання прикметника й іменника. Ми проаналізували 26 однокомпонентних і 22 багатокомпонентних терміна. У результаті нашого дослідження було виявлено, що терміні-словосполучення, а саме двокомпонентні терміни, які утворюються шляхом ізафету, найчастіше зустрічаються в турецькій сільськогосподарській термінології.

У ході розгляду функціональних особливостей турецьких сільськогосподарських термінів ми окреслили основні функції терміна та зупинилися на глибшому аналізі його репрезентативної функції. Ми визначили лексико-семантичні групи сільськогосподарської термінології у турецькій мові та на прикладах 31-ої термінологічної одиниці з'ясували які найменування мають сільськогосподарські культури, сорти рослин, господарські приміщення, знаряддя праці, хвороби рослин та сільськогосподарські процеси.

ВИСНОВКИ

1. У ході нашого дослідження було розглянуто та розмежовано поняття “термін”, “термінознавство”, “термінологія” в мовознавстві. Визначено теоретичні засади дослідження сільськогосподарської термінології вітчизняними та зарубіжними вченими. Описано історію вивчення сільськогосподарської термінології в турецькій мові. Проаналізовано, які чинники впливають на формування та розвиток термінології, які процеси відбуваються у суспільстві та як це відображається у мові.

2. Проаналізовано структурні особливості турецької сільськогосподарської термінології. В даному дослідженні ми дослідили структуру 48-ми турецьких сільськогосподарських термінів. Було розглянуто два типи термінологічних одиниць (однокомпонентні та багатоконпонентні) та їх способи творення (віддієслівні іменники, афіксація, аббревіація, основоскладання, ізафетні утворення, словосполучення “прикметник + іменник”). Було встановлено, що найбільш поширені багатоконпонентні терміни, а саме двокомпонентні, які творяться шляхом ізафету. Зокрема, результати дослідження, підтвержені статистичним аналізом, показали, що однокомпонентні терміни складають 36 % сільськогосподарської термінології турецької мови, а багатоконпонентні – 64 %.

3. Окреслено функціональні особливості турецької сільськогосподарської термінології. У ході нашої роботи ми сформулювали основні функції терміна (репрезентативна, сигніфікативна, комунікативна, прагматична, пізнавальна) та зупинилися на його номінативній функції. Ми визначили лексико-семантичні групи сільськогосподарської термінології у турецькій мові та проаналізували 31 термін на позначення найменувань сільськогосподарських культур, сортів рослин, господарських приміщень, знарядь праці, хвороб рослин та сільськогосподарських робіт.

4. В даній роботі ми розглянули структурно-функціональні особливості турецьких сільськогосподарських термінів. Наші дослідження спрямовані на аналіз особливостей та еволюцію термінів у мові, їхні значення, структуру та

використання. На підставі проведених досліджень варто сказати, що вивчення та розвиток термінології допомагає покращити ефективність сільськогосподарського сектору, а також сприяє обміну знань і досвіду з іншими країнами.

ÖZET

Araştırmamızın konusu “Türkçe tarımsal terminolojinin yapısal ve işlevsel özellikleri” dir.

Türkler tarım faaliyetlerine oldukça eski dönemlerde başlamış ve günümüze kadar devam etmiştir. Tarımla ilgili birçok konu başlığında tanımlar yapılmış. Ürünlerin, bitki çeşitlerinin, çiftlik binalarının, aletlerin, bitki hastalıklarının, çiftlikle uğraşan kişilerin ve tarım yapma işinin isimlerini incelemek hem devlet ekonomisi hem de toplum için önemli bir unsurdur.

Modern dillerin sözcük dağarcığını incelerken, mesleki terminolojinin dil üzerinde önemli bir etkisi olduğunu hesaba katmak gerekir. Türkçe tarımsal terminoloji, tarım sektöründe çalışan veya bu faaliyet alanına ilgi duyan herkes için büyük önem taşımaktadır.

Türkçe'de tarımla ilgili söz varlığı oldukça zengindir. Eski Türk dilinden günümüze kadar tarımda kullanılan terimler bilim insanlarının ilgisini çekmiştir.

Çalışmamız iki bölüm ve beş alt bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, “terim”, “terminoloji” ve “terimbilim” kavramları yerli ve yabancı bilim adamlarının araştırmalarına dayanarak tanımlanmıştır. Çalışmamızda Türk tarımsal terminoloji sisteminin tarihi anlatılmıştır.

İkinci bölümde, Türkçe tarım terminolojisinin yapısal ve işlevsel özelliklerini araştırdık ve analiz ettik. Ayrıca terim yaratma yollarını ve işlevlerini de inceledik. Çalışmamızın materyalini 79 tarım terimi oluşturdu. Araştırmamızın analitik sonuçları diyagramlar yardımıyla gösterilmiştir.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білодід, І. К. (1970–1980). Словник української мови. К.: Наукова думка, 789.
2. Бесараб, Т. П. (2013). Особливості юридичної терміносистеми в англійській мові.
3. Ващенко, В.С. (1968). Лінгвістична географія Наддніпрянщини: лексичні матеріали.
4. Горленко, В. Ф., Бойко, І. Д., & Куницький, О. С. (1971). Народна землеробська техніка українців. К.: Наукова думка.
5. Гриценко, П. Ю. (1984). Моделювання системи діалектної лексики. К.: Наук. думка, 227.
6. Д'яков, А. С., Кияк, Т. Р., & Куделько, З. Б. (2000). Основи термінотворення. К.: КМ Academia, 216.
7. Згурська, В.Г. (2010). Структурно-семантичні характеристики юридичної термінології англійської мови у рамках україномовного перекладу. Актуальні проблеми слов'янської філології. Серія: Лінгвістика і літературознавство.
8. Кияк, Т.Р. (1989). Лінгвістичні аспекти терміноведення, 104.
9. Ковалів, Ю.І. (2007). Літературознавча енциклопедія: У 2-х т.–Т. 2. А-Л/Юрій Іванович Ковалів.–К.: Академія, 214.
10. Литвиненко, Е.В. (2012). Класифікація англомовної термінології, що відноситься до машин та устаткування для будівництва, експлуатації та ремонту автомобільних доріг. Харків: Вісник ХНАДУ, 233.
11. Нікітіна, Ф.О. (1978). Семантичні та словотворчі проблеми сучасної термінології. К.: Вища школа, 31.
12. Крижанівська, А. В., Симоненко, Л. О., & Панько, Т. І. (1984). Склад і структура термінологічної лексики української мови. К.: Наук. думка.
13. Панько, Т.І., Кочан, І.М., & Мацюк, Г.П. (1994). Українське термінознавство. Львів. 216.
14. Погиба, Л. Г., Грибіниченко, Т. О., & Голіченко, Л. М. (2011). Українська мова фахового спрямування. ЛГ Погиба, ТО Грибіниченко, ЛМ Голіченко–К.: Кондор, 352.
15. Раєвська, Н. М. English lexicology / Н. М. Раєвська. – К. : Вища шк., 1991. 302.

16. Селіванова, О.О. (2006). Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. К.: Довкілля. Полтава, 716.
17. Сердега, Р. Л. (2012). Сільськогосподарська лексика в говірках Центральної Слобожанщини (Харківщини). 218.
18. Симоненко, Л. О. (2001). Українська наукова термінологія: стан та перспективи розвитку. Українська термінологія і сучасність, 4, 3-8.
19. Синьо, В. В. (2008). Лінгвістичний аналіз німецької фахової мови лісівництва (Doctoral dissertation, спец. 10.02. 04 “Германські мови”/ВВ Синьо). Ужгород.
20. Сорокін, С.В. (2018). Практична граматики турецької мови. Частина перша. Навчальний посібник (Препринт). Київ: Видавничий центр КНЛУ.
21. Телешун, К. О. (2016). Структурне моделювання трьохкомпонентних термінів торгівлі турецької мови. Наукові записки Національного університету Острозька академія. Серія: Філологічна, (63), Київ, 192-195.
22. Шевчук, С. В., & Клименко, І. В. (2011). Українська мова за професійним спрямуванням.
23. Янковець, О. В. (2016). Структурні особливості англійської прикордонної термінології.
24. Eren, D. H. (1979). Türklerde Ekinciliğin Gelişmesine Katkıları. Türkoloji Dergisi, 8(1).
25. Girişen, N. (2020). Terminolojide Tanım ve Tanım Çözümleme Ölçütleri. Disiplinler Arası Dil Araştırmaları, 1(1), 53-73.
26. Gökalp, Z. (1976). Türk Medeniyeti Tarihi, İstanbul: Bilgeoğuz Yayınları.
27. Gül, B. (2004). Eski Türk Tarım Terimleri. Ankara : Hacettepe Üni. Sosyal Bilimler Enst.
28. Güran, T. (1998). 19. yüzyıl Osmanlı tarımı: üzerine araştırmalar. İstanbul: Eren yayıncılık, s. 85.
29. Han, E. B., & Ergin, M. (1996). Şecere-i terakime: Türklerin soykütüğü. İstanbul: Simurg.
30. İmer, K., Kocaman, A., & Özsoy, S. (2011). Dilbilim Sözlüğü, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.

31. Koca, S. (2002). Eski Türklerde Sosyal ve Ekonomik Hayat, Ankara : Türkler Ansiklopedisi.
32. Ögel, B. (1991). Türk kültür tarihine giriş (Vol. 2). Ankara: Kültür Bakanlığı.
33. Özbay, E. (2006). Elazığ Yöresi Avcılık Terimleri Sözlüğü. (Master's thesis). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Elazığ.
34. Öztürk, M. (1999). Tarih Felsefesi, Ankara : Başbakanlık basımevi
35. Sager, J. C. (1990). A Practical Course in Terminology Processing.
36. Şaş, A. K. (2020). Türkçede Terim Oluşturma Yolları Ve Bilişim Terimlerinin Oluşum Süreçleri. Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi.
37. Şen, S. (2007). Orhon, Uygur ve Karahanlı Metinlerindeki Meslekler Bağlamında Eski Türk Kültürü. ayınlanmamış Doktora Tezi, Samsun: On Dokuz Mayıs Üniversitesi.
38. Tarama Sözlüğü. (1995). I-VIII. Ankara. Türk Dil Kurumu Yayınları.
39. Topaloğlu, A. (1989). Dilbilgisi Terimler Sözlüğü. İstanbul: Ötüken, 228.
40. Uysal, H. (2015). Sedat Veyis Örnek'in Etnoloji Sözlüğü ve Budunbilim Terimleri Sözlüğü'ne Terminolojik Açından Bir Bakış. Folklor/Edebiyat, 21(82), 217-230.

Інформаційні ресурси

<https://sozluk.gov.tr/> Словник Турецького лінгвістичного товариства (Türk Dili Kurumu).

ДОДАТКИ

Додаток А

